

עולים לתורה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בס"ד, ערב שב"ק פרשת במדבר (אבות ו)
ג' סיון תשפ"ה - שנה ל' גליון א'ת"ע
גליון מוגדל לרגל חג השבועות

ה'תש"פ	ה'תש"ט	ה'תש"ח	ה'תש"ז
23:03	22:58	21:28	אנטווערפן
22:27	22:19	20:52	לונדון
22:17	22:16	20:45	ווינסטקליף
22:46	22:46	21:11	מאנטשטער
21:59	21:48	20:30	ווינץ
23:06	23:06	21:33	אמסטרדם
22:26	22:14	20:55	עירך
22:58	22:49	21:26	פאריז
22:38	22:33	21:06	בעלזא

בסיוע קרן יקר למרדכי לע"נ הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רי"ז חוג מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם צבי רומעלט זצ"ל

פלאות עדותיך

רק משה ואהרן יכלו למנות את בני ישראל - כי ידעו ברוח הקודש כמה שקול כל אחד מהם/ עבודת הפרוכת היתה סגולה לעסק התורה // התורה הקדושה שמוותו של הקב"ה - ולפני בריאת העולם נקראה על ידי צירופי אותיות ונעלמים, וכן יהיה כשיבוא משיח צדקנו בב"א/ בכל דור מתגלים פירושי תורה כפי הדור וכפי הצורך להנהגתם!

מבן עשרים שנה וגו' תפקדו אותם לצבאות אמת ואהרן (א, א). בספ"ה"ק 'תפארת שלמה' מבאר, כי "באמת הוא מן הנמנע למנות את ישראל, כי מצינו בכמה מקומות שצדיק אחד שקול כנגד כמה אלפים מבני ישראל, כמו שאמרו (י"ב קכא): 'יאר בן מנשה שקול כשלשים ושיש איש. אך גדולי הדור כמשה ואהרן הם ידעו למנותם, כי הכירו במעלות כל אחד אם תתעורר לבו להטותו לטובה לשוב בתשובה ולעשות רצון הבורא ב"ה, אז תיכף הוא שקול כנגד כמה אלפים... היוצא מזה כי רק הצדיקים הללו משה ואהרן המה יכלו למנות את בני ישראל, כי ידעו ברוח קדשם כל המלאכים שנבראו מן מעשיהם הטובים" וכו', עז"ש באריכות דב"ה"ק.

*

ומשמרתם הארון והשלחן והמזבחות וכלי הקודש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבודתו (ג, לא). כתב הגאון הנצי"ב זצ"ל בפירושו 'העמוד דבר': "... על כרחך פירוש 'עבודתו' על המסך עצמו, שהוא הפרוכת, וזה פלא, דאיו עבודה היתה במשא הפרוכת; ולא עוד, אלא אפילו במשא עצמו לא היה נישא בפני עצמו אלא יחד עם הארון, והנהגים היו מורידין אותו ומכניסין את הארון (להלן ד, ה) והלויים נשאוו ביחד. ונראה דהיינו דתק במסכת שקלים (ה, ה) שעושין שתי פרוכות חדשות בכל שנה... והיה בזמן הבית נמסר לאיזה משפחה רמה בישראל, ובמדבר היה נמסר לבני קהת. והנראה שהיה [אריגת הפרוכת] סגולה לעסק התורה, כמו מעשה הארון, כדאינת ברב"ה פרשת ויקהל (פרשה ט).

בהקדמה לפירושו על התורה כתב הרמב"ן ז"ל: "יש בדינו קבלה של אמת, כי כל התורה כולה שמוותו של הקב"ה (וזה"ק ח"ב פז), שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחר, כאילו תחשוב על דרך משל, כי פסוק 'בראשית' יתחלק לתיבות אחרות, כגון 'בראש יתברא אלקים', וכל התורה מלבד צירופים וגימטריא של שמות... ומפני זה ספר תורה שטעה בו במלא או בחסר פסול" וכו', יעו"ש. ובפירושו 'ענין יוסף' על ה'ענין יעקב' (כ"ב טו) הביא בשם הגר"א זצ"ל לבאר הא דקשה, הלא כל התורה כולה היתה כתובה אלפיים שנה קודם בריאת העולם, ואם כן לא היה עדיין השמים והארץ וכל אשר בה, דוד המלך דוד הפלגה ויצאת מצרים ודומיהם, ואיך נכתבו בתורה קודם שהיו בעולם.

ותירץ: "אמנם זאת ידוע כי כל התורה הוא שמוותו של הקב"ה, והיינו ע"י צירופים של אותיות ותיבות, ולפני בריאת עולם היתה התורה אמון אצל הקב"ה על פי צירופים וסודות נעלמים, ולא היתה נקראת כמו עתה רק על פי שמוותו של הקב"ה, ואחר שברא השי"ת את העולם ונתן את התורה לישראל, וסיבבם במצוות הצריכין לעשות בגבולי מקום וזמן, כתב את התורה באר היטב איך לעשות כל המצוות, וחלק כל התורה לתיבות ואותיות גלות ולפרש את כל דברי התורה הזאת, וסודות התורה על פי צירופים ניתנו ליודעי חן, מה שאין מודיעים אלא לחכם ומבין מדעתו".

ובספ"ה"ק 'תשואות חן' (פר' תזריע) כתב: "... וענין התורה בסוד א' הוא התכללות תורה שבכתב ושבעל פה וכל דברי חז"ל יראו בעליל מורמו באיזה צירוף מן הצירופים, וכמו שקבלתי מהרב המוכיח שאמר בשם הבעש"ט נ"ע, שכשיבוא משיח בב"א ידורש כל התורה ממישא לסיפא על כל הצירופים שבכל תיבה ותיבה, ואחר כך יעשה מכל התורה תיבה אחת ויעל צירופיה לאין מספר וידורש על כל צירופיה. עד כאן דברי פי חכם חן ונכונים למבין".

כתב החידושי הרי"ם ב'ספר הזכות' (פר' חקת): "... אחר שעשה השי"ת מזה תורה ונתנה לנו, ניתן רשות להתבונן לכל אחד מישראל, ובכל דור מתגלים פירושי תורה כפי הדור וכפי הצורך להנהגתם, וכמו שכתב אר"י ז"ל על לימוד קבלה, שהראשונים היו נשמות גדולות וקדושים היה די להם במעט דין, וזה עצמו מה שאינת בגמרא (במד"ר יט, י) 'וכל יקר [אתה עיני] וגו' (איוב כח, י)

המשך

מעשה רב

נפשי חשקה בתורה - - -

לא קלה היתה לו הדרך לשם, שהרי המעברים היו מלאים בלומדים שלא מצאו מקום לשבת, כל שכן המדרגות שלפני ארון הקודש. עליה ישבו לומדים רבים בדוחק. אך מרוב שלהבת קודש שבערה בקרבו, הצליח והגיע עד לארון, שם התייפה בבני מר, עד שהפרוכת הורטבה מאגלי דמעותיו. "הלא גם אני רוצה להימנות עם יושבי בית המדרש, ולהתרפק כמותם על זמיוני התורה ותענוגיה", שפך את נפשו לפני קונו, "אנא ה' אלוהי, פתח לבי בתורתך, שאזכה גם אני להבין ולהשכיל, והאר עיני בתורתך, ודבק לבי במצוותיך, ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך..."

אותיות מחכימות

ויסעו מרפלים ויבואו מדבר סיני (שמות יט, כ) ... אכן כונת הכתוב להקדים ג' ענינים הם עוקרי הסכנה לקבלת התורה, שכללם נעלם מהל' ה' להנחילם נחלת גד'ה, היא תורתה הנעימה. הא', הוא המבטאות והתעלמות בעסק התורה, כי העלאת הוא עסק המספיד השגתה וכו'... כי לא חושב הסגנה אלא כהתעלמות גדול, וכנגד זה אמר: 'ויסעו מרפלים', לא בל להודיע מקום שמתנו נסעו, שאם כן היה לו להקדימו קודם תחנות, אלא נהנינו לומר נסעו מבחינת רפיון ידים, כמו שמנינו שדרשן כן כדוהנו ז"ל (סנהדרין קו). כפסוק (ס"ה, ח) 'ויולחם עם יסאל' כדפידים - כדפיון ידים, עד כאן. וכן עתה נסעו מבחינת זו והכינו עמם לעבוד עבודת משא כעטם ה', ואלו אומרים: 'ויבואו מדבר סיני'. אור חסידים (ק' פסחה יתרו)

משסיים ונגב את הדמעות, החליט בדעתו החלטה נחושה, לנסות ללמוד את תורת השם, וממחשבה למעשה ביקש מאחד הלומדים דף גמרא, ומשמצא פינה כל-שהיא התיישב ללמוד בפנים הראשונה בחייו.

ואכן שמע ה' בקול תפילתו, ולאחר עמל רב ויגיעה עצומה, נפתחו לו שערי אורה, עד שקבע מושבו באותו בית מדרש, ואף לאחר חג השבועות נשאר זמן רב בחצר הקודש, עד שעלה ונתעלה והיה לגאון בתורה.

לימים, כשיספר זאת כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע, יפטיר ויעיד: "ראו כמה גדול כוחה של התשוקה ללימוד התורה, כי בארון הספרים שלי מצוי כיום ספר תורני נכבד, שהזכיר אותו יהודי" - - -

הרה"ג ר' משה רויטמאן שליט"א עפ"י: 'לקט שפתי קודש' לחג השבועות (מבוא); 'אור הצפון' (קובץ לד)

פשוט ותמים-דרך, היה אותו יהודי כפרי, שבא לעשות את חג מתן תורתנו, בחצר הקודש בעלזא. ימים ספורים קודם לחג כבר הגיע האיש, ולאחר שסידר את מטלטליו באכסנייתו, פנה לבקר בהיכל בית המדרש, הסמוך לבית הכנסת הקדוש של רבותינו הקדושים צדיקי בית בעלזא זי"ע.

עודו מתהלך ברחוב שלפני בית המדרש, כבר קלטו אוזניו את קול התורה המתוק, שנשפך מן החלונות, אך משפתח את הדלת ועמד על סף ההיכל, נעצרה נשימתו.

ההיכל היה הומה ומלא על גדותיו, ואותו קול תורה הדדה ביתר עוז, מפי המוני חסידים ואנשי מעשה, שבאו עד חנה מכל קצווי ארץ, לעשות את ימי החג בצל הקודש, ובאו כולם בכרית יחד, להתכונן כראוי לקבלת התורה, על ידי הלימוד בשקידה מופלאה.

נפשו של הכפרי יצאה מקנאה. חן מעולם לא זכה למעום מיינה של תורה, שכן לרוב העוני שפקד את בית הוריו בשנות ילדותו, לא היה בידם די כסף לשלם למלמד דרדקי שילמדנו תורה, וכעת אינו מכיר בצורת הדף, ואינו יודע כיצד לומדים בו.

הנהגה יהודי אחד עומד במרכזו של בית המדרש, ומוחלך דפים לרבים הנדחפים סביבו בשקידה רבה. מזה המה הדפים שהלה מוחלך? התעניין הכפרי וישאל את החסיד שעבר לידו. "הלא תראה", הסביר לו החסיד, "הן עתה התרבו פספסי כבי מדרשא, עד כדי כך שכרכי הש"ס שבאוצר הספרים אינם מספיקים להם, ולגבאים לא נותרה ברירה, אלא לקחת את כרכי הגמרות השלמים, להתיר את כריכתם, ולחלק מהם דף לכל אחד. לכשיסיים האחד את הדף שבידו, יחלף עם רעהו שסיים ללמוד דף אחר" - - -

משהבין הכפרי את אשר לפניו, כלו עיניו עוד יותר, ואש של תשוקה לתורת ה' החלה להתלהט במעמקי לבבו, עד שנשאאווה גליון אל ארון הקודש, לבוא אל המלך ולהתחנן לו, שיזכה אף הוא למעמה הערב של התורה הקדושה, וכפי שעשו והעתיירו בני ישראל במדבר סיני במשך שלושת ימי ההגבלה, כנאמר בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע (ראה 'ליקוט מנחם', לחג השבועות).

לזכר נשמת האי גברא רבה חו"פ מארי דשמעתתא וענק התורה, עובד ד' במסירות נפש, עמוד הצדקה והחסד, משיירי כנה"ג הגאון הצדיק רבי שמחה בהגה"צ רבי חנוך דוב רובין זצוקללה"ה האדמו"ר מסאסוב - לונדון יצ"ו נלב"ע ביום י' סיון תשס"ג תהא נשמתו צורה בצור החיים הונצח ע"י נכדו הנגיד המפואר שהיו"ח הרה"ח רבי אלעזר רוקח שליט"א

אמרות טהורות

לעבודת ה' יש צורך בגבחות הלב ובשפלות רוח

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד וגו' בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים (א.א.) במדבר (במדבר א.א.) "וזהו שאמר הכתוב (תהלים לו, ו): צדקתך כחרירי אל-משפטיך תהום רבה".

"יש לפרש 'חרירי אל' - הם הר סיני והר המוריה, שהם שני הפכים, שהרי הר סיני רומז על הענוה, שבה בו הקב"ה ולא בהרים הגבוהים שהם גבנונים אצל סיני (עי' מגילה כ"א; במדבר א.א.), ואמנם הר המוריה גבוה מכל הרי ארץ ישראל (מגדלן פ"א), כמו שהתפלל אברהם אבינו ע"ה, אין כבודו של מלך לשכון בעמק ונעשה הר, אשר יאמר היום בהר ה' יראתו" (עי' לקו"ט רמ"ק). והענין בזה, כי צורך לעבודת השי"ת ציגובה לבו בדרכי ה' (ד"ה"י ו, ו), ולהכין ולהשכיל גודל כבודו, אתה בחרתנו מכל העמים, אחבת אותנו. ולעומת זה, הייה עניו בעצמותו, ענוות וישל ברך. והיינו: **"צדקתך"** יהיה בצירוף שני **"חרירי אל-הניל סיני"** מר"ה גימטריא **"שכיני"ה**.

וזה מרומז בפסוק זה: **"וידבר ה' אל משה - באהל מועד"** וזה תכלית הגדולה האפשרית, ששיכן שמו הגדול בין שני בדי צוות באהל מועד. ושלל נשכה שפלותנו, אמר: **"בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים"**, על דרך **"כי גרים הייתם בארץ מצרים"** (ויקרא י"ג, לד), אל תשכח כי עבדים הייתם".

ותם סופר
מתוך חיבתן הקב"ה מצרפה כל שעה טובה מישראל
וידבר ה' אל משה וגו' (א.א.) פירש: "מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה" וכו'.

ברובינו **"ל אל אמרו כי אין לך אדם שאין לו שעה"** (אבות ג, ג), **"רצו לומר, שעה טובה, כאשר שמעתי ממך הקדוש אאומרי" (רבי צבי הירש) וצוקללה"ח מוזיריטשוב** על פירוש רש"י בתחילת ספר במדבר: **"מתוך חבתם לפניו מונה אותם כל שעה"**, רצה לומר, מתוך שהקב"ה אוהב לישראל, מונה אותם כל שעה, כל שעה טובה שיש לישראל, שעה מהיום ושעה ממחר, מצרפה הקב"ה לצירוף גדול. ודוק כי כפתור ופרח הוא".

תפלה למשה (בהקדמה שניה - מאת הר"ק רבי יהודה צבי הירש מדאלינא ז"ל, ע"מ י"ט)

אמירה נעימה

וידבר ה' אל משה וגו' באהל מועד השני בשנה השנית וגו' (א.א.) וברש"י: "מתוך חבתן לפניו מונה אותם כל שעה".

לכאורה קשה, שהיה לו לרש"י לפרש כן בפסוק הבא - **"שאו את ארצך"**, ולא בפסוק זה שעדיין לא מוזכר בו כלל המניין. ונראה בהקדם מה שיש לפרש חזק מצנין שהקב"ה מחבב את ישראל. וז"ל, דוה מוכה ממה דכתיב בפרשת בחעלותך (ה. יט) **"ואתנה את הלויים נתונים נתונים"** וכו', ופירש"י שם: חמש פעמים נאמר **"בני ישראל"** בפסוק להודיע חיבתך, שנכלל אכריותיהן בקשרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה. אמנם על זה קשה, הלא אמרו חז"ל (שבת קמ"ג), שפרשת **"ויחי בנסוע"**, נחשבת לספר בפני עצמו, ואם כן יש איהם ספרים בתורה (כי ספר במדבר לבד, נחלק לשלשה), והנה איהם כמנא (פסחים ו, ב) על הקישא מדוע הקדימה התורה בספר במדבר קודם **"באלה הלוש השנים"**, ורק לאחר מכן בפרשת בחעלותך (בנוגע לקרבן פסח שהיה במדבר) כתוב מה שהיה בחודש הראשון, ומסקינן, דטעמא משום שלא רצו להתחיל הספר בגנותם של ישראל, שלא עשו במדבר אלא פסח ראשון לבד. אך לפי זה קשה, למה אם כן תיקף אחר ספר **"ויחי בנסוע"**, מתחיל ספר חדש בגנותם של ישראל, בפסוק **"ויחי העם כמאתאוננים"** (וי. א), ועל כרחק צריך לומר דאין כאן אלא חמשה ספרים, ופרשת **"ויחי בנסוע"** אינה נחשבת לספר בפני עצמו, ואם כן פסוק **"ויחי העם כמאתאוננים"** וגו' אינו תחילת ספר.

ועל פי הצעה זו יבנו דברי רש"י כאן, בדלא הכי לא היה יכול רש"י לפרש **"מתוך חבתן מנא כל שעה"**, שהרי עדיין לא ידענו מישראל חביבין לפניו, ואין לומר מפני שזכור בני ישראל חמשה פעמים בפסוק אחד, כמספר חמשה חומשי תורה, כי על זה קשה, הלא שבעה ספרים המה, כנ"ל. לכן תבאר רש"י את דבריו הללו בפסוק **"באהל מועד השני"**, ועל זה קשה קשיית הגמרא, שהיה לו להתחיל בפרשת הפסח שהיה בחודש הראשון, ועל כרחק צריך לומר שלכך אינו מתחיל הספר בפרשת הפסח מפני שמדבר בגנות ישראל, ובתרידן הגמרא (שם), ואם אכן כן הוא שאין ספר מתחיל בגנות ישראל ע"כ צ"ל שהמשה ספרים הם ולא כמנא (שהרי לא יתכן שיהיה כמנא) הוא ספר בפני עצמו. שהרי מיד לאחר מ"כ מתחיל **"ויחי העם כמאתאוננים"**, המדבר בגנות ישראל, ונחזור לענין ראשון, שאם אין רק חמשה ספרים, נמצינו

על האדם לראות כאילו הכל תלוי בו

שאו את ראשך אל עדת בני ישראל (א.א.) המנין היה כדי להשרות עליהם שכניה (ראה פירש"י בפסוק א.), מכאן תוכחת מוסר ש"כל אדם יעשה כן, יחשוב את עצמו לדבר שבמנין וכאלו הכל תלוי בו. גם יחשוב - הכל תלוי בפעולתו, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (קידושין כ"ג): לעולם יחשוב האדם כאילו העולם חצי חייב וצני וצני, ואם הוא גם כן עושה עבירה נמצא מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, נעשה מצוה מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, ככה יחשוב תמיד".

בעלי תורה - ככל שהשובים ביותר כך הם שפלים ועניים ביותר

ובא אחר וכו' וגו' וכסו בזה את ארון העדות. ויתנו עליו וגו' ופרשו בגד כלי ככלת מלמעלה (ה. ה-ו). איתא במדרש (במדבר ד, יג): רבי שמעון אומר, שלשה כתריו הם, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן, **מעשה הארון כנגד בעלי תורה שהם ספונים**, שלכך כתב מלמעלה, שכל הוזהר לתורה כאילו זוכה למלכות וכהונה, וכן הוא אומר (משל"ח טו): **"כי מלכים ימלוכו"**.

יש לפרש כוונת המדרש באמרו **"מעשה הארון כנגד בעלי תורה שהם ספונים"**, דהנה **"במלכות כהונה"** מפרש הלשון **"שהם ספונים"** - **"השובים"**, ויש לפרשו גם מלשון הכתוב (דברים לו, כא): **"כי שם חלקת מחוקק ספון"**, כלומר, מכוסים וחבויים. דהנה, ככל אשר האדם זוכה להתעלות במדרגות הקדושה, עליו להתבונן יותר בשפלות עצמו ולהחזיק במדת הענוה ביתר שאת, וכענין שאמרו רז"ל (ברכות לו): **"שההדיוט שוחה באבות תחלה וסוף, בהודאה תחלה וסוף"**, וכן גדול שוחה **"תחלה כל ברכה וברכה, המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף"**, ובפירש"י: **"כל מה שהוא גדול ביותר, צריך להכניע ולהשפיל עצמו"**. וכן כתב **"הרמב"ם (פ"ה מהל' מלכים ה"ו):** **"כדרך שהלך לו הכתוב הכבוד הגדול, והיבד הכל בכבודו, כך צוה להיות לבו בקרבו שפל וחלל... לעולם יתנהג בענוה ויורה"**, ע"ש.

וזה שאמרו במדרש: **"מעשה הארון כנגד בעלי תורה שהם ספונים"**, והיינו שבעלי תורה, שזוכים על ידי התורה גם למלכות ולכהונה, הם חשוכים ביותר, וגם מכוסים וענווים ביותר, על ידי שמתבוננים יותר בשפלות עצמם, והם עניים ונמוכי רוח ביותר.

למודים שהקב"ה מחבב את ישראל, שהזכירו חמש פעמים בפסוק אחד, כמנין חמשה ספרים, ושפיר קאמר כאן **"מתוך חיבתן לפניו מנא כל שעה"**.

גבולות בנימין - בשם אביו הגה"ק רבי שמחה הכהן ראפפורט זצ"ל

פקוד את בני לוי וגו' כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם (ו. טו). פירש"י: **"משיצא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש"**.

חידוש גדול אצלי מה שהוסף רש"י ז"ל תיבות אלו לקרותו **"שומר משמרת הקודש"**, כי כפשוטו הוא מצות עשה בפני עצמו, למנות מבן חודש, והיכא רמזא שהמנין היה כדי שיקרא מאז שומר משמרת הקודש.

ובדבריו רש"י ז"ל נלע"ד, דכיון דאחר מנין משפחת גרשון כתיב (ג. כב): **"פקודיהם שבעת אלפים וחמש מאות"**, דהיינו בצירוף אותם שהיו מבן חודש ומעלה, ואחריו כתיב (פסוק ג): **"משפחת הגרשוני אחרי המשכן יחנו ימח"**, וכן כתיב במשפחת הקהתי (פסוק כב): **"יחנו על יד המשכן תימנה"**, ומררי (פסוק לה): **"יחנו צפונה"**, משמע ליה לרש"י ז"ל, **"כי מבן חודש ומעלה היה עליהם מצות עשה זו ד'יהנו ימח"**, וכן כל משפחה משלה משפחות אלו כמקומה המיוחד לה, **"ואפילו פחות מבן חודש היה מצוה כמצוה זו, וקיים מצות עשה זו בחנותו כפיכ למשכן"**.

וכענין זה מצינו קיום מצות עשה בקטן **"באבני נזר"** (וי"ד ס' שלט פס"ט) דקטן כן ה' הנימול, לא חשבו טפל מצוה לבד, רק **"קיים מצוה"**, ע"ש. וככה בנזון דידן, והוא חידוש גדול ונפלא, אשר מלשון רש"י מישתנה.

אין צבי להחזיק מקוויגלוב וצ"ל הי"ד (ה"ב) לקושים קצרים ע"מ תיא (עניני"ש)

ויאמר ה' אל משה פקוד כל בכור זכר לבני ישראל וגו' (ו. ט). הנה, קיי"ל (בכורות ד). שלויה שילדה מישראל - בנה פטור מפדיון הבן, כי כ"פטר רחם" תלה רחמנא. ויש לומר, שיהו דוקא נכשיו לאחר שנתקדשו הלויים ולולותיהן, בין זכרים ובין נקבות, אבל במדבר בעת שנתקדשו הלויים, לא נתקדשו כי אם הזכרים משבט לוי, ונתקדשו הם ורחעם - בין זכרים ובין נקבות - שיוולדו להם משעה זו והלאה, אך הבנות שנולדו קודם שנתקדשו, לא נתקדשו עם אבותיהן, ואם כן בנה שנולד לה מישראל חייב בפדיון, ולכן אמר: **"פקוד כל בכור זכר לבני ישראל"** אל כתב **"מבני ישראל"**, להורות שגם בכור שאמו לוי או כהנת חייב בפדיון הבן.

משך הכמה

פלאות עדותיך

המשך מעמ' א

דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו, שרבי עקיבא היה בזמן החורבן, היה מלמדין להאיר אור תורה ביתר שאת, כל שכן דורות אחרונים שאבדנו הכל בעוונותינו הרבים, ואין לנו שיוור רק התורה הזאת, כמו שכתוב תהלים (קט, צב): **"לולי תורתך וגו' מהצורך לקיום שלט שייאור פירותה התורה, שממו שיען רוחה ואלה חומד" בעניני עולם הזה (וישלמי ברכות א, ה), דשורייקא דעינא בליבא תליא (ע"ז כח), כן אנו מבקשים בכל יום ברכת אהבה רבה 'והאר עינינו בתורתך', ועל ידי זה יזדבק לבנו במצותיך' שיהיה נמשך הלב אחר העינים, אחר כך ייחד לבנו בלי פסולת, ולזאת מאירים לפעמים בדרות אלו דברי תורה בעמקות יותר, כדי שאולי על ידי זה נזכה להטות לבנו להשי"ת".**

- וכן ביאר מהרש"א (עירובין יג) דברי הגמרא שם "היו זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמת אתה מחסר את אחת או מיתר את אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו", וביאר מהרש"א: **"לפי שהתורה באותיותיה הם שמויות של הקב"ה הוא דרך הסותר של התורה שהיתה כתובה בפניו באש שחורה על גבי אש לבנה (תנחומא בראשית א), ובהן ברא הקב"ה את עולמות ומקיימו, נמצא המחסר את אחת הרי הוא מחריב קיומם"**.
- מובא בספר **"מנורת שלמה"** ע"ה"ת; **"עבודת הגרשוני"** (על שה"ש); **"דברי שאול"**; **"קול אליהו"** (פ"ר ברכה), ועוד.
- תשובה להרב"ה אברהם שלמה (רב"ר הירצקא) גרופעלד נ"ן, על סיועו בעריכת מאמר זה.

התורה שבעל פה

בענין שתי הלחם הבאין בטומאה

שנינו בפסחים (עו): דחמשה דברים (העומר, שתי הלחם, לחם הפנים, וזבחי שלמי ציבור ושעירי ראשי חודשים) אף שבאים בטומאה (-שהקרבן דוחה טומאה להוציא את הציבור ידי חובה), מכל מקום אינם נאכלים בטומאה. ובגמרא (נח"ט) פריך למאן דאמר דאין הציץ מרצה על אכילתו, בשלמא זבחים איכא דם (-שהציץ מרצה עליהם שיהיו יכולים לבא בטומאה); עומר נמי - איכא קומץ; לחם הפנים נמי - איכא ביכין, אלא שתי הלחם דכולהו אכילות - מאי איכא למימר, האי כיון שאין הציץ מרצה על אכילות, אין שום חלק מהם שהציץ מרצה עליו, ואם כן היאך איפוא יתן להביאם בטומאה. ופריך עוד, וכי תימא לקרב (-כבשים) עממה, היינו שלמי ציבור. פירוש, דהא דקתני במתניתין דשתי הלחם בטומאה, על כרחן מיייר בשתי הלחם הבאות בפני עצמן, דאילו בבאין עם הכבשים הרי קתני בהדיא **"שלמי ציבור"**.

וביגור אריה יהודה (מועדים טו, טז): **"לח"ר משה יהודה בן האון רבי מנחם זעמבא זצ"ל"** הקשה למאן דאמר במנחות (מו): שתי הלחם באות בפני עצמן לשריפה אתיון, אם כן מה השיענוע בזה שאין נאכלין בטומאה, תיפוק ליה דכיון דבאות בפני עצמן, בלא זה לשריפה אתיון ואין נאכלין. ומיישב, דלכאורה יש להעיר מזה דבזבחים (ק"ד) בעי רבי יומי פרים הנשרפין ושעירי הנשרפין - אם פסול בהו לינה, משום דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מבה, ולפי זה חידשו האחרונים, דבשתי הלחם הבאות בפני עצמן לא פסול בהו לינה, דכיון דלשריפה אתיון, א"כ ית בהו אכילת אדם ולא אכילת מבה.

ולפי זה נמצא דהא דאמרין במנחות (צ"ג): **"אחא דחנן דשתי הלחם אפייתן בפניו ואין דוחות את השבת"**, ופריך דאין כלל שרת מקדש, הא איפסל בלינה (פירוש, דכיון שאופה אותו בתנור כל תנור פנים מערב שבת, הרי נתקדשו בתנור, ואם מניח עד למחר היה יפסלו בלינה). וכתבו התוס' (ד"ה אלא) דתירא, דרישא דקתני דאפייתן בפנים, על כרחן ד"ל דחי שבת, דאי אפו לה מערב שבת איפסל בלינה, וסיפא דקתני דלא דחי שבת ס"ל דלא היה יכול לקיים אפייתן בפנים לקדשו בתנור, דהרי יופסל בלינה, ולכאורה בשתי הלחם הבאות בפני עצמן שפיר היה יכול לקיים אפייתן בפנים גם למאן דאין דלא דחי שבת, דהרי אף דנתקדש בתנור מכל מקום לא מיפסל בלינה כיון דאין בה אכילת מבה ולא אכילת אדם.

אמנם במנחות (מו): אמרין דלמאן דאמר דשתי הלחם הבאות בפני עצמן לשריפה, לא שרפין להו ביו"ט משום גזירה שמא יודמנו להם כבשים. וא"כ הרי בכל שתי הלחם בעת האפיה עדיין לא הוזקקו עם הכבשים, ומ"מ חל עליהם פסול לינה כיון דלמחר באין עם הכבשים, וא"כ שוב בבאות בפני עצמן אי אפשר לאפותן בעיר"ש בפנים לקדש בתנור, דהרי דכמות שהן עכשיו עומדין לשריפה ולא חל עליהן פסול בלינה הרי יש לחוש שמא למחר יודמנו להם כבשים ויפסלו בלינה למפרע, ובמאן פסל קדשים לגורם להם שריפה, ועל כן עדיין לאפותן תנא, שלא יתקדשו, דא דתירא לא יפסלו בלינה.

ולפי זה אתי שפיר, דהא דהוצרך לומר בשתי הלחם הבאות בפני עצמן דאין נאכלין בטומאה, ולא קשיא דתיפוק ליה דלשריפה אתיון, דלפי זה נפק"מ שפיר לענין שיהא נתקיים בהם אפייתן בפנים לקדשן בתנור, דמצד דלשריפה אתיון אין אופין בפנים, דגורין שמא יודמנו להם כבשים ויפסלו בלינה למפרע, וכמו דלא שרפין להו ביו"ט מהאי טעמא, אבל בבאין בטומאה דאפילו אם יבואו כבשים ג"כ אין נאכלין, שוב שפיר יתקיים בהו קידוש תנור מעיר"ש דלא פסול בהו לינה כיון דבהכרח לשריפה אתיון שהרי טמאים הם, אבל בשתי הלחם בפ"ע הבאין בטומאה אי אפשר לאפות בפנים.

חג השבועות – על שם השבועות שהן לדורות עולם/ התועלת והתיקונים למי שעוסק בתורה כל הליילה

יש מוב מועם למה אנו קוראים לחג זה "חג השבועות", הוא מה שאמרו חז"ל (א"כ"ר א, נ) כי נשבוע הקב"ה לישראל שאינו ממיר אותם, והם נשבועו לו שאין ממירים אותו. ובילקוט שמות (פי שם) "וישם באנגות" (שמות כה, ט) וכו', הן נשבועו לו, שנאמר (דברים כב, יא) "לעברך בברית ה' אלוקך ובאלתרי", והוא נשבוע להם, שנאמר (ויחזקאל טו, ח) "ואשבוע לך ואבא בברית עמך", ולפי כי שבועות אלו היו קודם מתן תורה, לכן זכור לו הוא נקרא "חג השבועות". ולא לאותו הדור בלבד היה ענין זאת השבועה, אלא לכל הדורות הבאים עד סוף העולם, שנאמר (דברים כב, יד) "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום" וכו'.

... והנה כמה תועלת ימצא למי שאינו יושן ליל שבועות וחורא עוסק בתורה כל הליילה עד אור הבוקר, וזה יצא ראשונה, כי הוא מתקן את נפשו מאיזה המאת האדם, כי אדם אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, ומאחר כי אינו יושן, אינו שולש עליו סמ"א השורר כל הלילה על האדם, ומטמא את ידיו, ועוד כי לכן הוא גורם זיווג עליון, כנזכר בוודר פירשת אמור (דף צה) וז"ל וכו'... והנה מבואר מן המאמר, שהלומד בתורה ליל חג השבועות הוא גורם יתוד העליון.

ואמנם התורה שצריך ללמוד מתחילת הלילה עד הצות – תורה נביאים וכתובים. כנזכר בוודר, (והינו ג') פסוקים ראשונים וג' פסוקים אחרונים, והכל מבואר בדברי מורי הרב האלוני וזה"ה (ראה ישער הכונות' למחרתו). ענין חג השבועות, וכל זה לתקן החתן, אמנם לתיקון הממטרונא, שהוא מחצות עד הבוקר, צריך ללמוד בתורה שבעל פה, ולא במשנה שהיא השפחה, כנודע (ראה מה שהארכנו בזה בגליון תקדק) וכו'... וקודם שיאור היום חצי שעה צריך לשבול במים היום וכו', ולפי כי המעשה גדול לכן כל אחד מהלומדים נקרא 'פועל צדק' כנזכר, והשכר שלו גדול, ראשונה שגורא מכני חפצתא דכלל, וזאת שנית שזוכה לתורה ולדורותיו וכו', ועוד נמצא שכר טוב לעוסקים בתורה בלילה זו שהוא בטוח כל השנה, וכו'.

והנה ממאמר זה ממנו נקח ללמוד כי כל מעשה האיש הישראלי עושה רושם גדול למעלה וכו', ולכן קטנין כי הולמד בתורה בלילה זו באמת נקרא 'פועל צדק' עם השכינה ועם ישראל, להוציא אותם מגלות החיל הזה, ובלי ספק שכרו גדול, ולכן ראוי שלא לדבר דברים בטלים, ולא יהיה מעלה ענין אפילו כל שהוא, כי אז יעשן אף ה' וגורם כיבוי בלילה הטוב וכו'.

טור ברקת להנאון המקובל ר' חיים הכהן מארס צובה זצ"ל תלמיד רבינו חיים וויטאל זצ"ל (אורח סי' תעד. עניין באריכות)

למה לא נזכר בתורה כי יום זה הוא מתן תורה?

והקרבנות מנחה חדשה לה' (ויקרא כג, טז). סימן ליום מתן תורה, כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאילו היום קבלה מחד סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה וכו', כמו שכתבתי בחיבורי 'עולות אפרים', שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מחד סיני וכו'... כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום מועם חדש, על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאילו היום קבלה מחד סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו רז"ל (ספרי ואתחנן ו') שיהיו דברי תורה החדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו, שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חדש בכל יום ויום. ועל כן אין יום נתינתה מבוואר בתורה יותר ממה שנזכר בהבאת מנחה חדשה, לתורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום.

והיו בשתי הלחם החמץ אשר היצר הרע נמשל בו, כי בלשון רז"ל (עיי' ברכות יז) הוא נקרא 'שאור שבעיסה', לפי שבמקום שהתורה מציבה שם אין היצר הרע יכול להזיק, כאמרו רז"ל (קידושין ג:) אמר הקב"ה, בראתי היצר הרע בראתי לו תורה תבלית, דהיינו התורה, ואכלמה היצר הרע לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי במענה זו נצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקב"ה: חמדה גנוזה יש לך וכו' ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם, והשיב להם משה: כלום יש יצר הרע ביניכם וכו' (עיי' שבת פה), ורצה לומר שהיה שורר ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלית על היצר הרע הכרוך בהם למלא חסרונם, לכן נאמר (פסוק יז) "חמץ תאפינה".

בלי יקר (פר' אמור)

חג השבועות – יום מסוגל משאר כל הימים

בי הזמן גורם לקרבת אלוקים

הלא לאומנה מודעת זאת בכל הארץ, כי הימים טובים מדי שנה בשנה עושים מעין מלאכתן כימים הראשונים, ומתגלים אורות עליונים בשמים ממעל, והשפיע בצדקות, על ישראל עמו, כאשר פי המדבר אליכם לעיל פרק כ"ט באורך. כל קבל דנא כי בא מועד ימים אשר נזו בהם היהודים לפני החר הגדול במעלה, הלא מועד כבודו, לכל רוח נשברה, החר חמד אלוקים הר סיני זה, שם ישבו והיו לאחדים ויהיו שם ישראל כאיש אחד, ועל ידי זה פסקה וזהמתנו וזכינו לקבל התורה, ומן הוא והלאה הימים הללו קודש הם ומסוגלים ליטהר, כמו שכתבנו בפרקן דלעיל. ואף גם זאת ימים טובים לקנות ענוה ואחדות עם ישראל, כאשר היה לימים ראשונים במעמד המופלא והגורא לפני הר סיני, ואף גם להבין ולהשכיל בתורה. וזאת מצינו לחד מקמיא, רבינו בעל המכתב ז"ל (עיי' 'מדבר קדמות' להרד"א מ' ק' אות ו) אמר מה, כי אין ספק שבימי הפרישה נמסרו להם סודות וענינים נפלאים, שהיו מועילים מאד ליהודי סגולה, וזה שאמרו (בתנ"ך של פסח): "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו", וזה תורף דבריו ז"ל.

ואם כן, אם יתעורר האדם בימים האלו נצב על הקושרים קשר של קיומא בענוה ובאחדות והשתדלות להבין התורה לפי מדרגתו, אין ספק דשעתא קיימא ליה, יעשה לו סגולה יותר ויותר משאר ימים, ומה גם ליל התקדש חג השבועות, יתלהב האדם ויתעורר מאד כי הזמן גורם קרבת אלוקים, ועת להשליך אחרי גו אילוי כספו אשר דבק בהם לאהבה, ורעיוניו הלכו שבי, והשווקים כסף, וישם כל מעיניו ועניניו בקניניו כל היום והלילה עד הצות, ויוציאם בכסף וחוב. כעת יאמר ליעקב מה פעל אל בצאת ישראל ממצרים לטהרנו, וקרבנו לפני הר סיני על ידי הקדש אמצעי שלם, משה רביא מוסימא עניו מאוד, ועל ידי זה נטהרנו, ויהיו שם ישראל כאיש אחד באחדות נמרץ, וזכינו לקבל התורה הקדושה, איכו השתא עת הזמיר הגיע, אם תעירו ואם תעוררו את האהבה לירבק בתורה ועובדה ואהבת רעהו, אין ספק כי יעשי אש התעוררותם יערה עליהם רוח ממורם, וגמירי (וימא לה) "הבא לשר מסייעין אותי, ומה גם בזמן מסוגל ומוכשר לה, כאשר עשה ביום הזה לפסוק וזהמתנו ולקרבתנו לקדושה, ולדבקה בו ובתורתו, כה יעשה כדור אחריו, ולפי הדבקות והתעוררות האדם לשוב ולתלמוד תורה ולענוה, כן יעשה לו, וזה – מוסיפין לו, דכילין ליה בקבא רבא.

לב דודי להרב הרדי"א זצ"ל (פרק לא. יעיי' באריכות)

הקראת סדר תיקון ליל שבועות

מריבנו הארי"ל שבו הרבה מאוד

עצרת הוא חג קדוש מאד, אשר בו קדשו השו"ת בתורתו ומצותיו ובהר בנו מכל העמים להיות לו לעם סגולה, ואי לאו הוא יומא דקא גרם, כסדרם היינו לעמדה דמינו, והזקות שמים וארץ לא נתקיימו, באופן שראוי לשמוח ביום הזה, ואי אפשר שלא לשמוח, כי מוב לנו מובת התורה והמצוות מכל טובות העולם הזה ומכל חיי העולם הבא.

וקריאת התורה בליל עצרת בסדר המוקדן מריבנו הארי"ל היא נפלאה ועושה רושם למעלה וכו'... והיו רק עסוקים בסדר הלימוד כל הליילה, את דמי להם, בשפה ברורה ביראה ואהבה ושמחה רבה יותר ויותר ממוצא של רב, בתת לב מה נעשה בשמים ממעל על ידינו, ומה הימים האלו ומה הגיע אלינו.

ובכן עושה אלה חנה שכרו אתו, בני פמיכי חיי אריכי ומזוני ריחא, כמו שכתוב בוחר הקדוש (פ' אמור דף צה), ולפי גודל השכר שממנו נדע שעושה נחת רוח גדול למעלה, כל ככה יגבר איש להעביר שניה מעיניו ולהיות ער כל הליילה, ובכלל שלא יהא יושב ובטל או מדבר דברים בטלים או אסורים עם המעלה עשן כפוי, כי עושה אלה, השניה הנאה לכל והנאה לעולם, אבל עבדי ה' העומדים בבית ה', בלילה הזה לה', צריכים להיות עוסקים בתורה כל הליילה בלי הפסק, ולפום צערא אגרא, והוא תיקון גדול לפנים הראות שפגם בראותו ראיות אסורות וכו', ועל אשר פגם בכמה לילות עמל וכעס שהיה ניעור להכביע את בוראו בשחוק וקלות ראש וכתבה רעות.

והכל הולך אחר החיותם, שיתגבר כארי להיות ער בשעת קריאת שמע ותפלה, שאם לא יוכל עמוד, יותר מוב שינוה מעט בלילה, או ישכב כל הליילה ולא יקרא קריאת שמע ותפלה כשהוא מנומנם. ויהא צדיק אחרות אדוקים

לשבול במקוה מחרה באשמורת הבוקר, כי סודה רם ונשא וקונה הארה וקדושה וטהרה לנפשו.

ואחר התפלה יאכל משמנים וישתה ממתקים כפי כוחו לכבוד היום כי קדוש הוא, והכל מודים בו דבעינן נמי 'לכם' (פסחים סח) ואחר שינוה מעט יהזור ללימודו, כי הניכר תורה ובפרט בשעתה ביום נתינתה. ומה טוב דבר בעתו לשפוך נפשו בימים האלו ובזמן הזה שיוזכה הוא ובניו לכתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

פלא יועץ (ערך עצרת)

ביום זה – המשתדל בחלקו בתורה מוסרין לו אותו מן השמים

יום זה – חג השבועות – קדוש לאדונינו, בפסוק וזהמתן של עם בני ישראל וכו' וכו' להיו עולם הוא התורה הקדושה, ויום זה מסוגל לאיש הנלכב לבקש ולחנן על נפשו שתמצא חלקה הנחלק לה בסיני, ולכן לא נכתב זמן מתן תורה, כי זמנה בכל יום, וכמו שמושה ובני ישראל השתדלו בקבלתה ונתנה להם, כך עתה המשתדל בחלקו להוציא לפועל מוסרין אותו לו מן השמים, ויום זה מסוגל מפי לוח, לכן ישתדל האדם בפרישות קדושה בשלש ימי ההגבלה, ויתבודד הרבה שתהא אימת שמים עליו, שהשנה חידושי תורה הוא כעין נבואה, וצריכה הכנה כמותה, ולולי הפרישה מעסקי עולם וחסימות פיו ממוטרי דיבור לא ישיג חלקו בראוי רק כמסתכל באספקלריא שאינה מאירה, וכמו שאמר רבי מתיא בן חרש (וימא ד): לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, כדי שתהא התורה ניתנה באימה ברתת וביועיה.

צדור החיים להרב"ק רבי חיים חייק מואמושין זצ"ל (נדפס בברלין תק"ל, לחג השבועות)

יתן הודא עצומה להבורא ית"ש מתוך שמחה עצומה

ערב חג השבועות שהוא כניסת יום הקדוש זמן מתן תורתנו, ישמח ויגיל מאד באלקינו ומלכנו ית"ש ויתעלה וזכרו לעד, ואחר הטפילה במקוה מטהר ילך לבית הכנסת בריאות להתפלל מנחה וערבית בכונת עצומה, וביחוד בברכות "אהבת עולם" בערבית זו, תיבות "תורה ומצות חוקים ומשפטים אותנו למדת וכו', ונשמח בדברי תורתך" וכו', ראוי לומר בהודא עצומה כמחשבתו להבורא ית"ש ביותר ויותר, כי זה היום עשה ה' לבחור בעם קדוש משבעים מופרשה, וקדשם בתורה אמת ובהוקים ישרים, נגילה ונשמחה בו באלקותו ובתורתו ובמצותיו, ודי בזה.

ויהיה האדם מאד למעט באכילתו בסעודה הלילה זו בכל מה דאפשר, כדי שיוכל לעשות התיקון של הלימוד בלילה זה. ותיכף אחר ברכת המזון ילך בריאות לבית המדרש לעשות התיקון של הלימוד, ולא יבטל בשעות חולין אף רגע כמיומרא ח"ו. וגודל מעלת תיקון הלימוד בלילה זו, מבוואר בוחר הקדוש, וכבר נדפסו המאמרים בתיקון ליל שבועות וכו', ויהיה בדיקון חתיבות ממש כמו בקריאת שמע, כי טוב מעט בכונת וכו'... גם יבינו במקראו זו הטעמים לדקדק בהם היטב. וכישקרא במעשה בראשית ובעשרת הדברות, וכיון הכונות המבוארים בקריאות פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום, כי זה שורש ועיקר של הקריאה. וקודם עלות השחר מעט ילך לשבול, כדי לקבל תוספות קדושה. גם במבילה זו עושה תיקון גדול בעולמות העליונים הקדושים. ככתבתי באריכות.

ובעת קריאת ספר תורה ביום ראשון, יהיה מאד בשמיעתו עשרת הדברות מפי הקורא, לכיון כל הכונות שבארת' (שער פ"ב) בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום, וכיון כאילו עומד עתה אצל הר סיני ושובע הדברות מפי הקב"ה וב"ש ומפי ציר נאמן ביתו משה עבד ה'. ודי בהערה זו.

והלימוד ביום חג השבועות, בתרי"ג מצוות, וראוי ללמוד התרי"ג מצוות בספר 'אור השנים', וקודם לימודו יאמר: "לשם יחדור בו' ותרני רוצה ללמוד תרי"ג מצוות שצוה לי הבורא ית"ש ויתעלה וכוונתי כדי לידע להזהר בהם ולשמור ולעשות אותם". וכשיגיע לאותם מצוות הנהוגין בזמן הזה, יקבל על עצמו כמחשבתו בשמחה עצומה בקבלת אמתית לקיימם, כי זה עיקר ושורש הלימוד. ודי בהערה זו וכו'.

אחיי ורעי, ורע ברוכי ה' בנים הניבים למקום, מה מאוד ראוי לאדם בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו הקדושה התימחה והגנוה אלפיים שנה, לשמוח ולבכור יותר מכל ההנים, כדאמר רב (פסחים סח): "אי לאו האי יומא קא גרים כמה יוסף איכא בשוקא". וראוי לכל איש ישראלי מעם קדוש שיתעורר עצמו ביום הקדוש הזה, הן באמצע התפלה הן בלימוד, וביתוד בעת אכילה ושתיה, להכניס שמחה עצומה בלבו ובמחשבתו, ויתן הודא עצומה להבורא יתברך שמו ויתעלה, שנתן חלקו וגורלו גם כן מעט קדוש הישראלי, ויזכה אותו לעבדו לשרתו בלימוד תורתו הקדושה ובשמירת מצותיו הקדושים והנעלים יסודותיהם בעולמות העליונים הקדושים לאין קץ ותכלית. ודי בזה.

יפיר וירוש העבדות (שער פ' פרק י)

יומא דנשמתא

הגה"ק רבי אברהם שמואל בכרך זי"ע אב"ד וורמייזא

– המשך –

"ירב שליו עד בלי ירח, הוא אהובי אדוני האלוף התורני, עדני העצני, יושב כשבת תחכמוני, שפתותיו כחוט השני, ר"ג ר"מ נ"י פ"ה (=יש גלותא ריש מתיבתא נר ישראל פטיש החוק) דחיל חטאין מהר"ר שמואל נ"י... הגם שהיינו יכולין לברור ב"יד כשר, בכל זה לא רצינו לעשות מפני הסיבה... להראות אל מע"כ אדוני שיש לו יד וממשלה על המדינה הזאת להרוס ולבנות, וינהוג נשיאותו ברמה ובלעדו לא ירים איש את ידו ורגלו... והנה אדוני החכם כחכמת מלאך אלקים להורות הדרך אשר ילכו בה... ובוה אצא בקידה חמש מאות מלפני הוד כבוד תורתו..." - מלשון קדשו של המקובל האלקי רבי אליהו "בעל שם" מוורמייזא זי"ע בתשובה לרבינו אברהם שמואל בכרך זי"ע אב"ד וורמייזא (שו"ת יחוט השני, סי' כב).

בגירוש וורמייזא:

בתקופתו התדדור מאוד המצב הכלכלי בוורמייזא, ותושביה סבלו ממסים וריבית גבוהים, דבר שגרם להתמרמרות שונאי ישראל נגד שכניהם היהודים, כימים ימימה בכל הדורות, ויצאו מהם מסיתים שהסיתו להתנפל על היהודים ולגלות את ממונם. בפעם הראשונה אמנם ניצלו היהודים מהם בחסדי ה', וכפי שמתאר רבי יודא ליווא קירכום זצ"ל, תושב העיר, בספרו 'מנהגות וורמייזא' (מכון ירושלים תשי"ז, עמ' רסד-רסה): "אבוא במגילת ספר למען ידעו דור אחרון בני ילדו יקומו ויספרו לבניהם, ולא ישכחו מעלם אל-א אשר עשה ועולל ברחמי הגדולים וחסדיו פה ק"ק וורמייזא, איך תמיד הפיר עצת גוים והניח מחשבות עמים, אשר לשואה יבקשו ושגנו כחרב לשונם... כי בערב ט' באב שנת שעה"ה (צ"ל שעה"ה) לפ"ק לעת הערב, בשעה לקרוא מגילת איכה, באו לפני שם היהודים כמה מאות בעלי בובים (פועלים המאוגדים בקבוצות שונות) עשירים ודלים, וחרקו שניהם, ועלילות רשע יעלילו, כי לא היה דעתם אלא לנקום ח"ו ולשלו ולבוז את כל אשר לנו, כי באומרים הכל בפה אחד עשירים ודלים, היהודים וכל אשר להם - לנו הוא, כי נפשם וממונם נתן לנו מהקיסר יר"ה במתנה גמורה, על כך נעשה עמם כרצוננו... ומרוב דאגה ופחד שנפל עלינו פן יחס לבב העם הרע והנמהר, אשר במר נפשם כי אינם חפצים רק לנקום קום ח"ו, אבל מתוך רוב צעקה ובכייה ותפילה שנעשה בעת הזאת מקטן וגדול אל אלקי השמים וארץ, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו ולחצנינו, וגם זכות אבותינו היה בעזרתנו, וירחם ה' אלקינו ועליו ועל טפינו, ויצילו מידם, כי נפל פחד ופחד עליהם, כי היה בינינו גדול הדור ושמו האלוף והגאון פ"ה כמהור"ר גדליה והוא היה בעל שם, ועשה בשמות שהיה הרחוב היהודים מלא בעלי מלחמות, והלכו עם שריונים ועם כל כלים מלחמתיים, ורואים השונאים אותם על החומה וכל פחד עליהם... ואח"כ, ב' שעות אחר חצות הלילה, הלך האשל הגדול ר"ג ור"מ פ"ה האלוף והגאון מהור"ר שמואל בכרך, ולקח עמו מניין אנשים, והלך לבית הכנסת וקרא מגילת איכה. ואני נלאיתי לכתוב היאך יצא הדבר, כי הטרחה היה גדולה מאוד..."

אך כעבור חצי שנה, בעה"ר הצליחו הצוררים במזימתם. היה זה בשביעי של פסח שנת שעה"ה, בשעה שהחזן היה מתפלל שמו"ץ בקול רב אחר קדושה... קמו עלינו גוי עזי פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא ירח, יותר משש מאות בעלי בובים... ויגרשו אותנו ונשינו ובנינו ובנותינו וטפינו בכל הנלוים אלינו מבתינו ומעירנו ומכל אשר לנו, כלה גרש יגרש אל עבר אחר ריינס... ותכף ומיד בשעה הזאת גרשו אותנו מרחובותינו, הלכו הבעלי בובים ומהרסים את בית מקדשינו מעט... ואח"כ הלכו על בית העלמין וחופרין ומשברין שם כמה מאות מצביבות, וגם איזה בנינים שומדים שם, וגם הבית אשר באומרים נכו צידוק הדין, וגם לקחו מרחוב היהודים כמה חביות של יין וגם אכילות ואכלו ושתינו וששים שם על בית עלמין, ואנחנו היינו שם בגלות מעבר לנהר ריינס בכמה כפרים..." (שם, עמ' טז-טז).

רבינו גורש אז מהעיר יחד עם הגולים, ועבר את נהר הריין עד שהגיע לעיר גערנסהיים (Gernsheim). בנדודיו לא יכול לשאת תלאות הדרך ונחלה קשות, ותחמה שבועות אחרי הגירוש שקעה חמה של בעונתה ביום שלשישי כ"ז אייר שעה"ה. גופו הטהור נטמן בבית"ח העתיק אשר בין קיטנבאך (Bickenbach) ובין צווינגנבערג (Zwingenberg), סמוך לאלשבאך (Alsbach-Hähnlein), והוא רק בן ארבעים שנה.

בנו הג"ר משה שמשון, שהיה אז ילד בן שמונה שנה, ערך הספד מר על קברו, כפי שמצויין ב"חיות יאירי" ברישומותיו: "דרוש הספד מאדוני אבי הגאון ז"ל על קבר זקני הגר"ש זצ"ל" (דעת קדושים, עטסבורג תרי"ח, יתרון דעת עמ' 20) וחיבר קינה על שבתו (נדפס בסוף שו"ת יאירי, דף רכח). בה מקוץ בין השאר: "עלי לבני, דוי בקברך, אללי, כל בטפירות אבי, מורי ורבי, אוי מה היה לנו. פאר הגולה, בתורה וגדולה, אללי לי. רב העלילה, לקחו למעלה, אוי מה היה לנו. צדיק בשורה, ארי שחבורה, אללי לי. הרבץ תורה, בוורמייזא הבירה, אוי מה היה לנו קיבוצה ספרים, חובר חיבורים, אללי לי. מעשיו

המדינה ניצלה מהם בחסדי ה', וכפי שמתאר רבי יודא ליווא קירכום זצ"ל, תושב העיר, בספרו 'מנהגות וורמייזא' (מכון ירושלים תשי"ז, עמ' רסד-רסה): "אבוא במגילת ספר למען ידעו דור אחרון בני ילדו יקומו ויספרו לבניהם, ולא ישכחו מעלם אל-א אשר עשה ועולל ברחמי הגדולים וחסדיו פה ק"ק וורמייזא, איך תמיד הפיר עצת גוים והניח מחשבות עמים, אשר לשואה יבקשו ושגנו כחרב לשונם... כי בערב ט' באב שנת שעה"ה (צ"ל שעה"ה) לפ"ק לעת הערב, בשעה לקרוא מגילת איכה, באו לפני שם היהודים כמה מאות בעלי בובים (פועלים המאוגדים בקבוצות שונות) עשירים ודלים, וחרקו שניהם, ועלילות רשע יעלילו, כי לא היה דעתם אלא לנקום ח"ו ולשלו ולבוז את כל אשר לנו, כי באומרים הכל בפה אחד עשירים ודלים, היהודים וכל אשר להם - לנו הוא, כי נפשם וממונם נתן לנו מהקיסר יר"ה במתנה גמורה, על כך נעשה עמם כרצוננו... ומרוב דאגה ופחד שנפל עלינו פן יחס לבב העם הרע והנמהר, אשר במר נפשם כי אינם חפצים רק לנקום קום ח"ו, אבל מתוך רוב צעקה ובכייה ותפילה שנעשה בעת הזאת מקטן וגדול אל אלקי השמים וארץ, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו ולחצנינו, וגם זכות אבותינו היה בעזרתנו, וירחם ה' אלקינו ועליו ועל טפינו, ויצילו מידם, כי נפל פחד ופחד עליהם, כי היה בינינו גדול הדור ושמו האלוף והגאון פ"ה כמהור"ר גדליה והוא היה בעל שם, ועשה בשמות שהיה הרחוב היהודים מלא בעלי מלחמות, והלכו עם שריונים ועם כל כלים מלחמתיים, ורואים השונאים אותם על החומה וכל פחד עליהם... ואח"כ, ב' שעות אחר חצות הלילה, הלך האשל הגדול ר"ג ור"מ פ"ה האלוף והגאון מהור"ר שמואל בכרך, ולקח עמו מניין אנשים, והלך לבית הכנסת וקרא מגילת איכה. ואני נלאיתי לכתוב היאך יצא הדבר, כי הטרחה היה גדולה מאוד..."

ולא חכים בחיותי בפראג, וטרם עמדו על דעתי לישא וליתן בדבר הלכה וסתלקו למנוחתם בן עדן". על מצבתו חרות: "אוי, כי אבד כלי חמדה, גנוז וטמון פה ה"ה הגאון הגדול מה"י שמואל שה"י גדול ליהודים, אב"ד ור"מ בק"ק טורבין קעליץ פארליץ ובוויזא הבירה, וה"י קבי בכל חדרי התורה, ויפוצו מענותיו חוצה הלכה ברורה, שמץ מנהו ה"ה (=הלא המה) כתובים בשו"ת חות יאיר², שפתותיו שושנים, ובגירוש וויזא בגולה הלך ולגערנסהיים נשאוהו רגליו הערבוניים³, וימת שמואל בן ארבעים שנים ונקבר ביום ג' בחודש זי'⁴, זיוו פנה אורו כבה (=שעה"ה) לפ"ק תנצב"ח".

פסוקי התהלים מחוברים זה לזה

"כשאומרים תהלים בקהל צריך לדקדק שגם היחיד יאמר בלחשיה כל הפסוקים שאומר הש"ץ בקול, ושמעתי שמהר"ר שמואל אב"ד וורמייזא ז"ל דרש על זה משל נאה, והוא בדיוקן שסופר קאר"י⁵ שאם אינה מתאימה בשני חלקיה באופן שהמה משולבים זה בזה אינה שוה כללום, כן פסוקי תהלים מחוברים זה לזה, וכשמדלגים פסוקים הנה והנה אין להם שום חיבור כלל".

יוסף אומץ (סי' ריב)

הותיר אחריו את בנו יחידו רבי משה שמשון בכרך אב"ד וורמייזא (אבי בעל החיות יאיר), וארבע בנות צדקניות: מרת סלאווה - אשת רבי יעקב תאומים מוויזן; מרת טעלצל - אשת רבי משה פרץ המכונה זבלא אב"ד שניטוץ; מרת הענדל - אשת רבי אליעזר ליברמאן מפראג; ומרת רייכיל מפדמי. דבר מעניין מספר נכדו הגאון רבי משה ארי' ליב ליטש סג"ל ראזענבוים זצ"ל דין בפרעשבורג בפירושו על תהלים בבתי"י (נדפס בריש מלשיל לארץ, ב"ב תשס"ט, עמ' ט ה"ז 4): "הודעני ש"י הרבני מו"ה בעל מנהיגור נ"י מק"ק ווארמס יע"א, שכתוב בבית הכנסת זה הפסוק (מלכים א' יט, ד) 'לא טוב אנכי מאבותי', כמו שדרך להעמיד לפני המתפלל 'שויתי', כך היה כתוב זה הפסוק על הכותל בבית הכנסת לפני מקומם. ונ"ל טעמם לכל ישנו שום מנהג בבית הכנסת, כי עושה חדשות בעל מלחמות, לפיכך כתבו כן לזכר להם, יען שהיו שם אבותי הרבנים הגאון מו"ה שמואל בכרך ובנו הגאון מו"ה שמשון בכרך בעל יחוט השני ובנו הגאון יחוט יאיר"⁶.

המשך בעמוד הבא

1. "ולא נתברר לי מי הוא ר' גדלי' בעל שם הזה, אפשר הוא ר' גדלי' אביו של מהר"מ לובלין שהיה שם" ('אוצר הגדולים' ח"ג עמ' עז).
2. מצבה זו חודשה כמאה שנה לאחר פטירתו, ובטעות חרתו 'חות יאיר' במקום 'חוט השני'.
3. ע"פ מאמרם ד"ר (סוכה ג'): "רגליו דבר אינש אינון ערבי' ביה לאחר דמיתביה תמן מובלין יתיה".
4. בס' 'שם ושארית' ל"ר כהן דצק (קראקא תרנ"ה, עמ' 38) כתב לפ"ז בפשיטות שפטרס ב"י אי"ר שעה"ה, אך כאמור זו אינה המצבה המקורית, ומסתבר שכשחודשה המצבה נשטת התאריך כ"ז אי"ר ושנא"ר רק בג' ג, והיינו ביום שלשי שבועות. ואמנם כאמור כתב החזון יאיר' במפורש (בהשמוטות, דף רעב) שזקנו נסתלק בכ"ז אי"ר.
5. תמונת ציור שמורכת משיבוי חלקים מצוירים שמותאמים זה לזה בדיוק רב (כע"פ פאזל), ואם החלקים אינם תואמים זה את זה אינו שווה. ורצ"ל שכמו כן פסוקי תהלים שייכים ומותאמים זה לזה, וכשמדלגים על פסוקים פה ושם אין להם שום חיבור כלל. ויובהר, כי מנהג קדום היה נהוג בקהילות רבות לומר ביציבור תהלים פסוק בפסוק, בדרך של חזן וקהל, כדוגמת שיר הייחוד וכדו'. ממוכר בשל"ה הק' (מס' תמיד, פרק נז מצוה, אות צ'): "אשרי האיש אשר אומר תהלים בשירה ובזמרה ובשמחה ובכוונת הקבל, כל כמו דבור הוה שאומרים במרובה ובשמירות ובבלתי כוונה והבנה, ושגוים ג"כ בקריאה, ומדלגים הפסוקים וחוספים זה מזה, האומר חוסף פסוק של העונות והעונות חוספים פסוק של האומה... על כן אינו אומר טוב מעט בכוונה חוספים פסוק של בכונה" וכו'. ה' חזון יאיר' עורק מענה זה בספרו 'מקור חיים' (סי' א'): "... לא כמנהג הפוך בעוה"ר שאומרים אותו פסוק חליפי פסוק בחטיפה ובמרצה רבה ובדרישה לא תהי' על לאו ה' לאו ה' חזון יאיר' וה' חזון יאיר' זה את זה בסירוגין ובדילוגין, הייטב בעיני ה'..."
6. ואמנם כן מעיד על הסופר ר' איסר בער וואלף מקאנוא ז"ל שביקר בוורמייזא: "לשמאל הארון [הקדוש], נוכח מקום כסא מקום הרב, היו כתובים בני קדם הדברים המושכלים: 'לא טוב אנכי מאבותי'. המאמר הזה נכתב זכרון לרבינו אשר פה היה מקום עמדתם בבית הכנסת, לבלי לשים נוספות משקלם בענינים דתיים אשר בבלו ראשונים. המאמר הזה נמחה בשנת 1816 (=תרע"ו), כאשר טחו את כותלי בית הכנסת מחדש" (ירושלתי, ספר ד עמ' רפג).
7. וראה משי"ב 'חיותם סופר' (אה"ע ח"ב סי' כה): "כגון 'חות יאיר' שהיה נקרא כן בלשון בני אדם ועל שם קצנתו חזה שגילדה אותו; וכן ב'דרשות חתם סופר' (ח"א דף נב): 'והגאון 'חות יאיר' כשהורה איך יקרא שם ספרו ושמו היה יאיר, וקנתו שגדלתו שמה חזרה, וקראוהו לתורה ולפניו (דברים ג, יד) 'יקראו אותם וגו' חות יאיר עד היום הזה'".
8. כפי הנראה עליה הייתה כוונתו של החזון יאיר' בספרו 'מקור חיים' (סי' תרע סק"א): "ואשה חכמה השיבה..." (וראה בקובץ 'אור ישראל', ג' נ עמ' קצו-קצ"א).

מאת: הרח"ח ר' ישכר בעריש ווייס שליט"א

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית - מקדישים 2 רגעים בין ברכה לברכה - לעניית "אממן" כהלכה !

וההרב טוענים ומקיינים את האש שתחת התבשיל ביום טוב כדי לשפר טעם המאכל (לא באופן שהמאכל יתקלקל וכדו'), ויש להזהר בזה משום חילול יום טוב (וכפי המשמעות בספר שמירת שבת כהלכתה חלק א' פרק י"ג סעיף י' ובשו"ת טענות לאגודת הבלהה חלק ב' סימן רס"ה).

המעוררים

עלֵי הדרָה

מסכת שבועות

"חג השבועות" – על שם שבועת הר סיני

אודות שבועת הר סיני לקבלת התורה - שעסקנו בה במאמר הקודם - נפתח עתה בדברי הגאון המקובל רבי חיים ברוך זצ"ל מארם צובה, מתלמידי המהר"ח זי"ע, בספרו 'טור ברקת' (אורח סי' תצד סק"א), וז"ל: "יש טוב טעם למה אנו קוראים לחג זה 'חג השבועות', הואי מה שאמרו חז"ל כי נשבע ה' לשבעל הקב"ה שאינו ממיר אותם, והם נשבעו כי לא יאמרו 'הואי מה אנו', ובי'לקוט שמעוני' (שמות רמז שס"א; ע"י ויק"ר ה; ה; במ"ד ט, מז) 'וישם באגנות' וכו' (שמות כד, ו), הן נשבעו לו, שנאמר (דברים כט, יא) 'לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו', והוא נשבע להם, שנאמר (יחזקאל מז, ח) 'ואשבע לך ואבא בברית עמך', ולפי כי שבועות אלו היו קודם מתן תורה, לכן לכר זה הוא נקרא חג השבועות, ולא לאותו הדור בלבד היה ענין זה זאת השבועה, אלא לכל הדורות הבאים עד סוף העולם, שנאמר (דברים כט, י) 'כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום', ונע"ש.

הגאון החיד"א הביא דבריו אלו ב'מדבר קדמות' (מע' ש אות ד"ך) וב'דברים אחדים' (דרוש טו לשבת כלה), והוסיף (שם) להטעים בזה 'טעם אחר על מצות זכירת עומד הר סיני, כי שם נשבעו שניהם, כביכול הוא יתברך ואנחנו, שלא להמיר זה את זה, ולכן ציונו לזכור זה תמיד, דאריא דשבועתא רביע עילון להיות לו לעם ולקיים גזרותיו".

גם השל"ה הק', כשיסד בספרו עשר מסכתות נגד עשרה זמנים בשנה, וענינו כל מסכתא ומסכתא סובבים והולכים על עניני אותם מעשיו ועושים, כתב (הקדמה לעשרת הדברות): "ולשבועות - מסכת שבועות", על שם חג שבועות, גם על שם שבועה ממש, כי מושבעים ועומדים אנו מהר סיני". כיו"ב כתב במס' שבועות (בריש פרק דרך חיים תוכחת מוסר) במהות עבודת האדם בחג השבועות, וז"ל: "יחשוב במעמד הר סיני, כי אנו כולנו היינו שם, וקבלנו התורה, כמו שנאמר ב' פעמים 'אנכי ה' אלקיך' בעשרת הדברות, והוא שבועה, וכן כתב פנים בפנים דיבר ה' אתנו, ויחשוב בשבועה שנשבענו, כי כולנו מושבעים ועומדים מהר סיני, והרבה דברים כאלה יחשוב, וימלא רתת, ויעשה לעצמו לב טהור, ויעשה מוסכם חזק כאלו עתה בזה היום קיבל התורה, ויתלהב בלבו להטביע אהבה להש"ת לעבדו במשחה וטובטו לב".

והא לך דברי ה'שפת אמת' (תרס"א) בזה, וז"ל: "שבועות הוא ע"ש השבועה שנשבעין ועומדין מהר סיני, וכולל ב' השבועות - כי נקרא 'חג השבועות' בלשון רבים), שנשבעו בני ישראל לעבוד את ה', כמו שנאמר ב' פעמים 'אשר דיבר ה' נעשה', והן הן שבועה, וכן הקב"ה נשבע לבני ישראל, כמו שנאמר ב' פעמים 'אנכי ה' אלקיך' בעשרת הדברות, והוא שבועה, וכן כתב (ש"א יב, כב) 'הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם', 'הואיל' פירוש 'שבועה' (ע"י פירש"י שם), ושבועות אלו מתעוררין בחג השבועות, ולשון חכמינו ז"ל 'מושבע ועומד מהר סיני', שבועה זו קיימת לעד בכל איש ישראל, ואין לה התרה עולמית".

בדבריו הקדושים רואים אנו מקור - נוסף למה שרובא לעיל מ'טור ברקת' שהשבועות היו בעת כריתת הברית בהר סיני וכו' (והמקורות במדרש שציינו שם והובאו גם במאמרו הקודם) - איה היו שבועות הללו, ומבואר בהם ששבועות בני ישראל היתה באמירת 'כל אשר דבר ה' נעשה', ושבועת הקב"ה כביכול בעת אמירת 'אנכי ה' אלקיך', וענינו מתבאר ע"פ הגמרא במכילתין (זו): "אמר רבי אלעזר כל דברי ה' וגו' והמך - שבועה. בשלמא לא שבועה, דכתיב (בראשית ט, טו) 'ולא יהיה עוד המים למבול, וכתבי' (ישעי' נד, ט) 'כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי', אלא הן שבועה מנא לן. סברא הוא, מדלא שבועה, הן נמי שבועה. אמר רבא, והוא דאמר לאו לאו תרי זימני, והוא דאמר הן הן תרי זימני, דכתיב (בראשית שם, יא) 'ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד המים למבול', ומדלא תרי זימני הן נמי תרי זימני", וברש"י: "שאמר או לאו לאו תרי זימני או הן הן תרי זימני, הרי היא כשבועה, מאחר שהחזיק דבריו", וכמו כן מצינו בני ישראל שאמרו תרי זימני 'הן', שאמרו פעמיים "כל אשר דבר ה' נעשה", דכתיב (ישעי' נד, ט): "ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה", וכן (שם כד, א): "ויבא משה ויספר לפני אל ה' כל דברי ה' וגו' והמך אשר דבר ה' נעשה" (נע"ש פסוק ז: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע"), וכמו כן הקב"ה אמר פעמיים (שם כ, א): "אנכי ה' אלקיך", וכן בהמשך (שם, ה): "כי אנכי ה' אלקיך קל קטא" וגו', ויש כאן הן הן תרי זימני מצד הקב"ה ומצד בני ישראל, ושבועה מעליא היא.

שרש דברים הללו מצינו כבר בספר 'מורכבת המנהג' על מאמר המכילתא (יתרו פרשת בחודש, ד): "ויורד משה אל העם ויאמר אליהם" (שמות יט, כה)... דבר אחר, 'ויאמר אליהם, אמר להם היו אומרים על לאו לאו ועל הן הן', ובהמשך אמרו: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" (שם כ, א)... 'לאמר', שהיו אומרים על הן הן ועל לאו לאו, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אמר על הן הן ועל לאו לאו הן, וכתב במרכבת המשנה על פי דברי הגמרא הנז', כי ועל בני ישראל כבר אמרו "כל אשר דבר ה' נעשה", ובאמירה זו יש כבר 'הן' אחד, ואחרי ששייבו על כל דיבור ודיבור בפרוטרוט 'הן', יאה זה 'הן' הן פעמיים, ושבועה מעליא היא (נע"ש ב'יאור מחלוקת ר"ע ור"י בדרך זו), וכן יש לציין לדברי המדרש (שהש"א, א, יא): "יששכני מנשקות פיה" (ש"א ש, א)... ורובני אומרים, הדיבור עצמו היה מחזור על כל אחד ואחד חצורו ואומר לו מקבלי את עליך, כך וכך מצות יש בי, כך וכך דיני יש בי, כך וכך עונשין יש בי, כך וכך גזרות יש בי וכו', כך וכך קלין וחמורין יש בי, כך וכך מתן שכר יש בי, ושהוא אומר הן והן, מיד הדיבור נושקו על פיו", הרי מפורש שבני"י קיבלו כל דיבור ודיבור ב'הן' הן, ושבועה מעליא היא.

עלֵי אורח

הלכות שניות לקראת חג השבועות שחל ביום שני הבעל"ט

א. אלו שנוהגין על פי הארז"ל שאין מסתפרין בימי ספירת העומר עד מ"ט בו, דהיינו ערב חג השבועות (ע"י שיע"ת סי' תצג סק"ח, ובאילונו וטא סי' תצג כי שכן נהג המהר"י"ל, אזי גם השנה - ערב חג השבועות הוא ביום ראשון הבעל"ט - לא יקדימו להסתפר בערב שבת, אלא יסתפרו ביום ראשון (ע"י הגה' חת"ס שרי"י אורח סי' תצג). [רק כשחג השבועות חל במוצאי, אז אפשר להקדים ולהסתפר במוצאי, ע"י ברכ"י סי' תצג סק"ו ובמהות פ"א דוד, וכן נהג מרן מהר"א מבעלזא זי"ע כשחל במוצאי, הסתפר בערב שבת (מובא בשו"ת דברי משה סי' לא). אבל כשחל ביום שני יש להסתפר רק בערב שבועות]. ומותר להסתפר כבר בליל מ"ט לעומר (ע"י בסי' פקודת אלעזר סי' תצג, ומותר גם לנהגין עפ"י הארז"ל). אמנם יש שמקפידין שלא לגלח בלילה שהוא עת דין. ע"י הח"י סי' תצג סק"ח ובתשו' מ"א ח"ד בסי' מז). ועכ"פ אלו שמסתפרין בלילה, אפשר גם במוצאי שבת שהוא ליל מ"ט, אך יקפיד להסתפר רק לאחר סעודת מלוה מלכה.

ב. ילדים שעדיין אינם בר-מצוה יש להקל בהסתפרות גם בערב שבת. וכן יש להקל לגלח חתן שיש לו אויפרון בשבת זו שלפני חג השבועות.

ג. אין להקדיש דם בערב שבועות. ובליל ערב יו"ט מותר (ע"י אורח סי' תסח ס"י ובמשכ"ס ס"ק לח). ולכן אין לעשות ניתוחים שאינם דחופים או התרמת דם או הקזת דם וכדו' עקירת שיניים. אבל מותר לעשות בדיקת דם לאלו שצריכין לבדוק כל יום דם, כגון חולה סכרת וכו', ה"י.

ד. לכבוד הרגל מותר ליטול ציפורני היד והרגל ביום אחד (ע"י ליקוטי מהר"ח ערב שבועות, ומ"א סי' תרכ"ה).

השתמשות במים חמים מדוד - שמש כשלא יצטרך עוד למים חמים

שאלה: האם מותר להשתמש ביום טוב במים חמים לצורך רחיצת ידים או שטיפת כלים, כשהמים באים מדוד-שמש (כפי שנמזק לרוב בארץ ישראל), באופן ששוב לא ישתמש עוד ביום במים חמים? [והיינו, כי כשפותח הברז בנסיים מים קרים לתוך הדוד, והם מתחממים, וכשיוצאם ישתמשו שאלו מים חמים, נמצא אם כן לכאורה שמחמם את המים ביומיו של לצורך יו"ט].

תשובה: אם כשפותח הברז ויוצאים מים חמים מהדוד-שמש אינו נדלק שום חשמל וכיו"ב, מותר ואין כל חשש, כי המים הקרים שנוכחים לדוד ומתחממים עקב ההשתמשות עתה במים חמים מהברז היו גם כן לצורך יו"ט, שהרי אי אפשר לו להשתמש עתה ביומיו במים חמים מהברז מבלי שיכנסו מים קרים לתוך הדוד. [אמנם יש לזון אם מחייב לסגור בערב יו"ט את הדוד-שמש שלא יכנסו לתוכו מים קרים כשפותח הברז בבית].

וכדמות ראה נראה ממה שהביא בחיי אדם (הל' חוה"מ כלל קח ס"ו) לגבי קצירה בחוה"מ לצורך המועד, וז"ל: אם אינו צריך לקצור או שאר מלאכות רק מעט לצורך המועד, ואינו מוצא מי שיקצור או יטחון לו מעט, מותר לקצור ולטחון הרבה, דכל זה הוא לצורך אותו מועט שצריך, כן אי בריטב"א בשם רבו שקיבל מהרמב"ם. עכ"ל. [אבל אין ראה ממה דק"י"ל (בסי' תקנ ס"א) דממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, וכן מותר דאיתא (בסי' תקנ ס"ו) דמותר לאפות תנור מלא אע"פ שאינו צריך אלא פת אחת וכו', דשאני התם, דהבשר או הפת שצריך משתבח טפי כשהקדירה או התנור מלאים, ע"י, מ"שאי"ב בנז"ד כמה שנתשלו עוד מים בדוד זה אינו גורם למים שמשמשם בו דישתבח טפי. אמנם מותר מכא הני"ל, כיון שא"א להשתמש במים שיוצא רק על ידי ששכנס מים קרים לתוך הדוד, ומותר להשתמש בהברז שמציא מים חמים].

מאת: הגה"ש רבי שמואל קתה הכהן גראס שליט"א

עלֵי מידע

"ורפואה קרובה לבוא" – בשבת שלפני קבלת התורה

"שבת הוא מלעוק ורפואה קרובה לבא" (שבת כ"ב). הוא ביחוד בשבת זה שקודם מתן תורה, כיכוד שבמתן תורה נתפאו כולם. והנה על פי פשוט, שעל ידי קבלת התורה נעשה רפואה לכל המיחושים, כמו שנאמר (משלי ד, כב) 'רפאות תהי לשרירי', אולם הלא חז"ל הוציאו זה הדרש מפסוקים שקודם מתן תורה, שלא היה בהם אלמים, שנאמר (שמות יט, ח) 'ויענו כל העם; בדמין וחרשים, שנאמר (שם כד, ז) 'נעשה ונשמע', ואם כן בהכרח לומר שנתפאו קודם מתן תורה על כל האברים, שיהיו מוכנים לקבל, כי נאמר על זה נצרך רפואה לכל החושים, שיהיו מוכנים מצד האדם, כמו כלי השמיעה והראיה, וכן כולם, שלא יהיה שום עיכוב מצד האדם. אמנם עוד יש בשרש כח השמיעה והראיה בעצם, שממנו נשפע כל הכחות להכלים, וזה נשפע בקדושת שבת, שהוא מקורא דכולא. ועל זה רמזו חז"ל (שבת פו) 'הכל מודים שבשבת ניתנה תורה', כי כח כלי המקבל שיהיו מוכנים לקבל, בהכרח רק על ידי קדושת שבת, ובוודאי בכל שנה נשפע הכח הזה שקודם מתן תורה, שיהיה 'שבת הוא מלעוק ורפואה קרובה לבוא'. תורת אמת, ולבלין (שבת לפני שבועות תרל"ב). ונע"ש (תרל"ז)

"בעיני נמי לבם" – בעצרת יורד שפע לכל צריכים

"איתא (פסחים סח): 'בעצרת הכל מודים ובעיני נמי לבם', פירוש, עצרת הוא מתן תורה, ו'בעיני נמי לבם' - לכל צריכים (סוכה מז). היינו השפעות טובות ופרנסה ורפואה, כדי שיוכלו לקיים את התורה. וזהו שנאמר (ויקרא כ, א): 'אם בחקתי תלכו כו' ונתתי גשמים בעתם', פירוש, אתו לכם לכל צריכם ולא יחסר לכם כל טוב, ותוכלו לקיים את התורה".

המהר"ל להר"ק מו"קליקוב זי"ע (פ"ר יתרו). וב'דברי בינה' להר"ק רבי יעקב יצחק מביאלא זי"ע כתב: "בעיני הוא לשון בקשה ותפלה, וצריך כל אדם בעצרת להתפלל להשי"ת על זה שיהיה 'לבם' - לכל צריכם, מה שצריך לכל איש ישראל"

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שנדרבו הוצאת הגליון לזיכוי רבבות מאחב"י

לעילוי נשמת הרה"ח ר' ישראל ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע ביום ח' סיון תשע"א לפ"ק תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בני משפחתו, ה' עליהם יחיו	לעילוי נשמת הרה"ח ר' פינחס זעליג ב"ר אברהם יהושע ע"ה נלב"ע ביום ח' סיון תשנ"ד תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' חיים בלייכפעלד שליט"א	לעילוי נשמת הרה"ח ר' נפתלי הערץ ב"ר טובי' ע"ה נלב"ע ביום י' סיון תשע"ב תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' ישראל גראסקאפף שליט"א
לעילוי נשמת האשה החשובה מרת מלכה ב"ר יחזקאל שרגא ע"ה נלב"ע ביום ח' סיון תשע"ד תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנה הרה"ח ר' אלטר ברוך מאיר אסטרייכער שליט"א	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת חנה גיטל ע"ה נלב"ע ביום כ"ד אייר הא' שנת הונצח על ידי בנה הרה"ח ר' נתן פיללער שליט"א - ירושתו	נדבת הרה"ח ר' בערל רוזנפלד שליט"א מאנטשעסטער לעילוי נשמת אמו האשה החשובה מרת צארטל ב"ר יעקב דוב ע"ה - מציור נלב"ע ביום ח' סיון תשמ"א תנצב"ה ולעילוי נשמת זקינו הרה"ח ר' בנימין ב"ר ברכיה ארי' הי"ד חוג' מרת פייגא ב"ר אברהם יהושע העשיל הי"ד נעקה"ש ביום י"ב סיון תנצב"ה
לעילוי נשמת איש חסיד ירא ושלם, עושה חסד לאלפים הרה"ח ר' פינחס זעליג ב"ר אברהם הכהן ז"ל נלב"ע בש"ט ביום י' סיון תשע"א תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו ידידנו החשוב ותומכו הדגול הרה"ח ר' יחיאל הכהן הרשקוביץ שליט"א		